

Andreas Hofer – asi najkrajší katolícky román vôbec, rozprávajúci o boji proti Napoleonovi

Matej Gavlák

14. júla 2022 ✚ Kultúra

Trvalo to 10 rokov, počas ktorých som prečítal viac ako 80 kníh, kedy v mojom osobnom rebríčku vôbec tej najlepšej knihy akú som kedy čítal, vystriedala jedna knihu druhú. Áno, dlhých desať rokov som za najlepší román považoval klasiku Oscara Wildea s názvom *Obraz Doriana Greya*. Z ôsmich desiatok kníh, ktoré som odvtedy prečítal boli mnohé skvelé či priam geniálne, no žiadna sa mi nevidela lepšia ako Wildeova tragédia. Tak tomu bolo až do chvíle, kedy sa mi do rúk dostal nenápadný a polozabudnutý román s názvom *Andreas Hofer* od autorky z 19. storočia Louisy Mühlbachovej, o ktorej som nikdy predtým nepočul.

Zdroj: flickr.com

Nejde ani tak o to, že príbeh hovorí o skutočnom povstaní katolíckych Tirolčanov proti despotickému Napoleonovi, ako o spôsobe, akým je celé dielo podané: autorka píše o spravodlivom boji čestných, úprimných – ba až svätých – ľudí proti mohutnému nepriateľovi a nepravému osudu.

Posledné vystúpenie Franza Josepha Haydna

Napoleon rýchlo obsadil veľkú časť Európy a dobyté štáty a národy si porozkrajoval tak, ako mu prišlo vhod. Takto oddelil odveký rakúsky región Tirolska od Viedne a spravil z neho súčasť Bavorského kráľovstva, s čím miestni obyvatelia vôbec nesúhlasili. Nielenže teda cudzia armáda pripravila Tirolčanov o ich vlastnú identitu, ale noví páni z Bavorska ich utláčali, nadmieru zaťažovali a obmedzovali ich katolícke slávnosti. A tak Tirolčania na čele s Andreasom Hoferom pripravili veľké protinapoleonské a protibavorské povstanie.

Už od prvých riadkov románu je možné badať hlbokú lásku, ktorú Tirolčania k Habsburskej ríši a jej panovníkovi cítili. Sám Hofer na začiatku vyhlasuje: „*Som pripravený, tak ako vy všetci, preliať krv zo svojho srdca za vlasť a zvíťaziť, alebo zahynúť, za slobodu imperiálneho Rakúska.*“ Román však nerozpráva len o vodcovi povstania, ale venuje sa celej plejáde postáv počnúc bavorskou posádkou v Tirolsku až po dvor vo Viedni. Takto zachytáva slová arcivojvodu Jána, brata cisára Františka: „*Ak padne Rakúsko, i ja padnem; som príliš slabý na to, aby som prežil takú potupu.*“ A ďalej arcivojvoda hovorí: „*Pre seba nežiadam nič, ale pre vlasť všetko. Vlasti želim si obetovať svoju krv a svoj*

život.“

Román nás teda sprevádza aj ulicami Viedne. A práve z cisárskej Viedne je hneď na začiatku knihy jedna z najväčkolepejších a najneočakávanejších častí, akú by čitateľ v takomto románe čakal – a síce tá o poslednom vystúpení slávneho rakúskeho virtuóza Franza Josepha Haydna. Bol to práve Haydn, kto zložil krásnu hymnu „*Bože, ochraňuj cisára Františka*“. Staneme sa svedkami jeho posledného koncertu, na ktorý prichádza aj sám cisár, toho si však z množstva divákov nikto nevšima, čo je tak trochu poburujúce a urážlivé; všetci však netrpezlivo a dychtivo čakajú na staručkého veľmajstra. Jeho davy naopak vítajú doslova výbuchom. Ku konci predstavenia už Haydn nevládze, no ešte z posledných síl začne spievať skladbu sebe najmilšiu – „*Bože, ochraňuj cisára Františka*“ a sám sa začne cisárovi klaňať. Starého a zoslabnutého virtuóza musia z javiska v polovici skladby odvieť, ale davy aj naďalej spievajú imperiálnu hymnu volajúc slávu obom: virtuózovi i cisárovi ríše.

Iná scéna z Viedne zobrazuje moment, kedy imperiálne Rakúsko nanovo vyhlásilo vojnu Napoleonovi – toto úsilie bolo koordinované práve s povstaním v Tirolsku. V knihe sa píše o veľkej omši vo Viedni na začiatku vojny tieto slová:

„Zvony zvonili, delá pálili salvy a vojsko s arcibiskupom klačalo a modlilo sa k Bohu. „Nech vás a vašu armádu žehnajú Boh a Svätá Panna!“ vyhlásil dojatý cisár.“

Aj Andreas sa v tichosti svojej drevenej chalúčky modlí:

„Tu som, Bože,“ hovoril dvíhajúc oči a ruky k Nebesiam, „tu som, lebo to Ty si ma povolal. Urob so mnou, ako sa Tebe najviac žiada. Nie som nič, iba Tvoj verný služobník... Ponúkam Ti svoje ruky, svoje telo, i svoj život. Vezmi ich!“

Eliza

Ako sa povstanie pozvoľna začína vo viacerých krajoch Tirolska, nejeden obyvateľ koná hrdinské činy. Autorka Louisa Mühlbachová si zvlášť všima mladučku Elizu Wallnerovú – skutočnú postavu, dcéru miestneho vodcu –, ktorá sa stala jednou z tvárí povstania. Eliza uprostred boja hovorí:

„Nebudem sa schovávať pred guľkami! Boh ma ako tu, tak aj tamto, ochráni!“

Tirolčania sa podľa knihy modlievali ružence spoločne po klačiaciacky a až potom bežali so všetkou zúrivosťou do boja. Proti rozzúreným vlnám miestnych obyvateľov nemali spojené francúzsko-bavorské oddiely šancu a po ťažkých bojoch boli nútené Tirolsko opustiť. Navyše sa už blížila aj armáda Habsburskej monarchie, čo povstalcov len povzbudilo. Oslobodenie Tirolska a jeho znovupripojenie k Habsburskej ríši tak bolo dokonané.

Eliza pomohla utiecť jednému mladému dôstojníkovi bavorskej armády, ktorého chceli povstalci popraviť, ona ho však poznala už pred povstaním a vedela o ňom, že nie je zlý človek. Ako ho viedla tirolskými kopcami, mladík sa Elizu pýta, či sa môžu na chvíľu porozprávať. Ona mu pri slnku vychádzajúcom nad krajinou odpovedá:

„Nie! Nevidíš, že teraz hovorí Boh?! Ó, aký nádherný je svet, aké nádherné je moje milé Tirolsko!“

A volá: „Pozdravujem vás, milované kopce, ktoré strážite naše hranice!“

Šťastie však netrvá dlho: zúrivy Napoleon sa osobne obracia proti Tirolsku a zvlášť imperiálnemu Rakúsku a niekoľkými ťaženiami uštedruje habsburskej armáde drvivú porážku. Jej vojaci sa musia z Tirolska opäť stiahnuť a cisár posielal Andreasovi list, v ktorom ho prosí o pokoj zbraní a prijatie nadvlády Bavorského kráľovstva. Andreas cisárovmu vyslancovi však odpovedá:

„Nikdy neopustím svoju zástavu ako nejaký bezbožný vojak! Kňazovi i svojmu srdcu som slúbil, že budem verný Bohu, svojmu cisárovi a svojej krajine a že za našu slobodu prelejem aj poslednú kvapku svojej krvi!“

Andreas Hofer sa potom v tichosti svojej chalúčky modlí za záchranu svojej vlasti celé noci. Vo Viedni sa podobne modlí aj arcivojvoda Ján. A hornatý, po zuby ozbrojený kraj si v boji proti francúzskym jednotkám opäť počína viac než dobre – darí sa mu opätovne oslobodiť mesto Innsbruck. Po víťaznom boji mesto prepuká v jasot, ale Andreas jeho obyvateľov tíši:

„Ticho, ticho, modlite sa! Žiadne veselice, žiadna hudba! Ani ja, ani nikto z nás toto víťazstvo nedosiahol; všetka sláva patrí Tomu na Nebi... Odložte teda svoje husle a modlite sa radšej ruženec. Modlite sa za nášho drahého cisára tak veľmi, ako len môžete...“

Zaujímavé sú tiež zákony, ktoré Andreas – teraz už ako cisárov zástupca v Tirolsku – prijíma. Jeden takýto zákon, napríklad, zakazuje ženám nosenie krátkych rukávov, čo bola vtedy nová móda z Francúzska.

Andreas to nazýva „*nekresťanskou módou*“, ktorú podľa jeho slov „*žiadna decentná dáma neprijme*“, pretože by tým len privádzala mužov na hriechne myšlienky. „*Nebudem v našom kraji trpieť nerestí nevhodného obliekania!*“ – vyhlásil rázne pred svojimi poradcami.

Smrť Andreasa Hofera

Situácia v Európe je však stále neistá. Cisár František hovorí svojmu poradcovi, grófovi Metternichovi:

„Ak chceme viesť vojny, potrebujeme tri veci: dobrú armádu, dobrého vrchného veliteľa a peniaze... Vskutku, peniaze sú tým najlepším generálom vo vojne!“

Potom ho ešte upozorňuje: „... a nezabúdajte si prečítať v zmluvách aj tajné dodatky – tie sú totiž vždy tie najdôležitejšie.“

V roku 1806 však prichádza od Napoleona ďalšia katastrofálna porážka imperiálneho Rakúska a Habsburská ríša musela „Korzičanovi“ odstúpiť 1/3 svojho územia ako aj značnú časť majetku. Medzi odstúpené územia patrilo aj Tirolsko a presila nepriateľských armád sa do odbojného regiónu hrnie zo všetkých strán. Eliza hovorí svojmu milému, s ktorým sa kvôli jeho vznešenému pôvodu nikdy nebudú môcť vziať:

„Verím, že sa mám v živote venovať niečomu inému, ako láske. Vlast potrebuje odvážne ruky a ja patríam svojej vlasti. A ak ma zasiahne guľka, nuž, potom zomriem za vlast... Modlím sa k Bohu, aby mi dovolil zomrieť takýmto spôsobom. Amen!“

Zdecimované Tirolsko však už samo nedokáže čeliť presile a povstanie sa napokon topí v krvi. Andreas Hofer sa skrýva v lesoch, ale je jasné, že ho skôr či neskôr nájdu. Z Viedne mu preto ponúkajú azyl, ten však Andreas odmieta so slovami:

„Nebol som schopný zachrániť svoju krajinu; budem teda trpieť spolu s ňou.“

Andreasa Napoleonovi vojaci po zrade skutočne vypátrajú, zajmú a odsúdia na trest smrti zastrelením. Pred svojou popravou vysloví posledné slová:

„Nebojím sa guliek, ani dobrého Boha; vždy bol ku mne láskavý... Som pripravený postaviť sa pred súdnu stolicu Boha.“

Najlepšia kniha

Román *Andreas Hofer* od spisovateľky Louisy Mühlbachovej je skutočný príbeh plný lásky k Bohu, Panne Márii, vlasti, či cisárovi, plný odvážnych skutkov a neraz aj hrdinskej smrti za čestné ideály. Sú v ňom len postavy veľké a ešte väčšie, jeden svätec a hrdina strieda druhého. To všetko bez pátosu à la americké filmy. Je to takmer návod na život, ako sa správať prakticky v akejkolvek dobe a obzvlášť v čase životných skúšok.

Je preto veľmi smutné, že táto kniha nebola vydaná v slovenčine, ba dokonca ani v češtine. Čítať sa tak dá len v niektorom zo svetových jazykov – v angličtine, prípadne nemčine (jazyk, v ktorom bola pôvodne napísaná). Na druhej strane, anglicky hovoriaci čitatelia ju môžu začať čítať prakticky ihneď po stiahnutí do čítačky z tejto adresy: <https://www.gutenberg.org/ebooks/3666>.

Možno povedať, že Mühlbachovej *Andreas Hofer* je skrátka tá najlepšia a asi aj najveľkolepejšia kniha, akú som dosiaľ čítal. A to, ako som spomenul už v úvode, som prečítal viac ako 80 titulov. Čo viac ešte dodať?

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/andreas-hofer-asi-najkrajši-katolícky-roman-vobec-rozpravajuci-o-boji-proti-napoleonovi/>